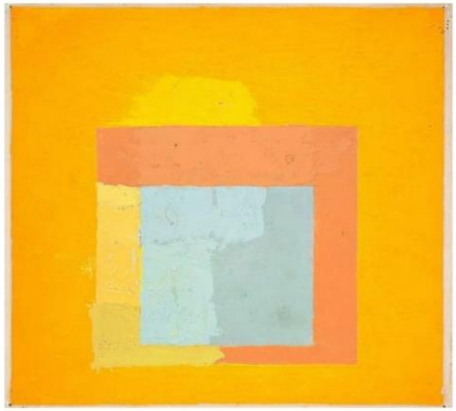

σε συνεργασία με:
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διαδικτυακό Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο - Συμπόσιο

Όψεις του σύγχρονου σχολείου:
Διαχείριση της σχολικής τάξης

20 - 22 Νοεμβρίου 2020

Ιστοσελίδα του συνεδρίου: http://4pekesat.sites.sch.gr

Παραχωρώντας τον έλεγχο στους μαθητές

Βάλια Λουτριανάκη και Χριστιάνα Μόσχου

Με τη συνεργασία:

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παραχωρώντας τον έλεγχο στους μαθητές

Βάλια Λουτριανάκη και Χριστιάνα Μόσχου,
European Democratic Education Community - Greece

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Τον τελευταίο καιρό συχνά διαβάζουμε τόσο δημοσιεύματα στον Τύπο όσο και ακαδημαϊκές έρευνες, σχετικά με την επαγγελματική εξουθένωση και το σύνδρομο burn out των εκπαιδευτικών.

- Γιατί συμβαίνει;
- Είναι μονόδρομος;
- Είναι αποτέλεσμα ενδογενών ή εξωγενών παραγόντων;

Ορισμός επαγγελματικής εξουθένωσης: “μια κατάσταση εξάντλησης λόγω ακραίων (excessive) απαιτήσεων σε ενέργεια, δύναμη και πόρους” (Freudenberger, 1974)

έντονη συναισθηματική εμπλοκή

απαιτητικές συνθήκες & χαμηλές απολαβές

Ο όρος **επαγγελματική εξουθένωση** στην ψυχολογία περιγράφει μια κατάσταση εξάντλησης λόγω ακραίων εργασιακών απαιτήσεων που προκαλεί συμπτώματα όπως πονοκεφάλοι, αυπνία, δυσκολία στην αναπνοή, ανησυχία, θυμό, κυνισμό κ.ά. Η βιβλιογραφία τοποθέτησε την επαγγελματική εξουθένωση ως κάτι που συμβαίνει κυρίως σε ανθρωπιστικά επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών (π.χ. **εκπαίδευση**), καθώς εκεί απαιτείται έντονη συναισθηματική εμπλοκή και προσωπικά κίνητρα και όπου οι συνθήκες εργασίας είναι συνήθως απαιτητικές και οι απολαβές χαμηλές.

Στόχος

Η εισήγηση δεν εστιάζει στους παράγοντες που οδηγούν στην επαγγελματική εξουθένωση *(το σύνδρομο της επαγγελματικής εξουθένωσης αναπτύσσεται πλήρως σε 12 στάδια)*

αλλά κυρίως στοχεύει στη **χειραφέτηση** και την **ενδυνάμωση** του **εκπαιδευτικού** ως τρόπο παρέμβασης και αποφυγής του burnout.

Πρώτα στάδια

1. Ιδεαλισμός (ανάγκη να αποδείξω την αξία μου)
2. Σκληρή εργασία
3. Παραμέληση προσωπικών αναγκών
4. Εμφάνιση πρώτων σωματικών συμπτωμάτων του στρες
5. Επαναπροσδιορισμός των αξιών, ώστε να επιτευχθεί γνωστική συμφωνία
6. Άρνηση των προβλημάτων που προκύπτουν
7. Απόσυρση

Χαρακτηριστικά δημοκρατικής παιδείας

- ➔ Σεβασμός στον άνθρωπο (παιδί -> human being instead of human becoming)
- ➔ Ισότητα ενηλίκων και ανηλίκων (κριτική στον ενηλικισμό)
- ➔ Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων (συλλογικές δημοκρατικές διαδικασίες)
- ➔ Επιλογή του αντικειμένου και του ρυθμού μάθησης (αυτοκατευθυνόμενη μάθηση)

Τεχνικές της Σύμπραξης:

- Κύκλος διαλόγου
- Συνέλευση τάξης
- Επίλυση συγκρούσεων στην ομάδα

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού:

- Δάσκαλος εμψυχωτής
- Μέλος της κοινότητας
- Συνοδοιπόρος στην πορεία του μαθητή

Ο δάσκαλος-εμψυχωτής

Δρα σε πολλά επίπεδα:

Στο **παιδαγωγικό,** ώστε τα παιδιά να κινητοποιηθούν και να ανακαλύψουν διάφορους κώδικες επικοινωνίας και έκφρασης.

Στο **ψυχολογικό**, βοηθώντας τα να αισθανθούν ασφάλεια και εμπιστοσύνη.

Στο **εκφραστικό**, με δράσεις ατομικές και συλλογικές.

Χαρακτηριστικά της δράσης του:

- Συμμετέχει, δεν εξουσιάζει.
- Ακολουθεί τα παιδιά και δεν τα ελέγχει.
- Όταν παίζει με τα παιδιά, δεν τους διδάσκει.
- Δεν μένει αμέτοχος και απαθής στις συγκινήσεις και στα δρώμενα.

Για να παίξει σωστά τον ρόλο του, πρέπει:

- Να μπορεί να αφήσει **ελεύθερο** το σώμα του.
- Να **απελευθερωθεί** από αναστολές και εντάσεις.
- Να μπορεί να σταθεί μπροστά στα παιδιά **χαλαρός**, οικείος, ανθρώπινος, χωρίς επισημότητες και διδαχές.
- Να μπορεί με τη συμπεριφορά του να **εμπνεύσει** την ομάδα, να της δώσει **κίνητρα**.
- Να **μην** την κατευθύνει όπου θέλει.
- Να την καθοδηγήσει **να ανακαλύψει** τη **χαρά** του παιχνιδιού και της δημιουργίας.

«Εμψύχωση είναι η ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης και των δεξιοτήτων μέσα από σχέσεις που βασίζονται στη συνεργατικότητα, την πρωτοβουλία και την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Εμψύχωση είναι ακόμη η κινητοποίηση μιας ομάδας προς την κατεύθυνση ενός στόχου, η προσέγγιση του οποίου σηματοδοτεί την ενεργητική παρουσία της ομάδας στην κοινωνία» (Κόκκος, 2003: 212).

ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Εμπειρική μάθηση:
Εκπαίδευση που συμβαίνει ως αποτέλεσμα της άμεσης συμμετοχής στα γεγονότα της ζωής.

- Ο μαθητής-ενεργό υποκείμενο μαθαίνει έχοντας **ενδιαφέρον** για ό,τι συμβαίνει γύρω του και **στοχαζόμενος** επάνω στην καθημερινή εμπειρία (Houle, 1980: 221)

Ένα βιωματικό μάθημα αποσκοπεί:

- στη δημιουργία ενός **φιλικού** και **υποστηρικτικού** περιβάλλοντος,
- στην κάλυψη όχι μόνο των γνωστικών αλλά και των **ψυχοσυναισθηματικών αναγκών** των μαθητών.

= αίσθηση του "ανήκειν"

Δεξιότητες ζωής (life skills)

Οι ικανότητες οι οποίες συμβάλλουν σε μια πετυχημένη, παραγωγική και γεμάτη ικανοποίηση ζωή.

Το σύνολο των στάσεων και συμπεριφορών που προσφέρουν στους ανθρώπους τη δυνατότητα:

- να προσαρμόζονται με επιτυχία στις διάφορες καταστάσεις
- να αντιμετωπίζουν με τον πλέον κατάλληλο τρόπο τις απαιτήσεις και προκλήσεις της καθημερινής ζωής.

Δεξιότητες

Α. Δεξιότητες ανάπτυξης προσωπικής ταυτότητας

Β. Δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας

Γ. Δεξιότητες αντιμετώπισης προβλημάτων

Καλωσόρισμα - Αφετηρία
Κέντρο και Χαιρετισμός
Συμφωνίες
Προστάτης της διαδικασίας – Γραμματέας – Πρόεδρος
Αποφώνηση και Αποχαιρετισμός
ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Σχολική συνέλευση

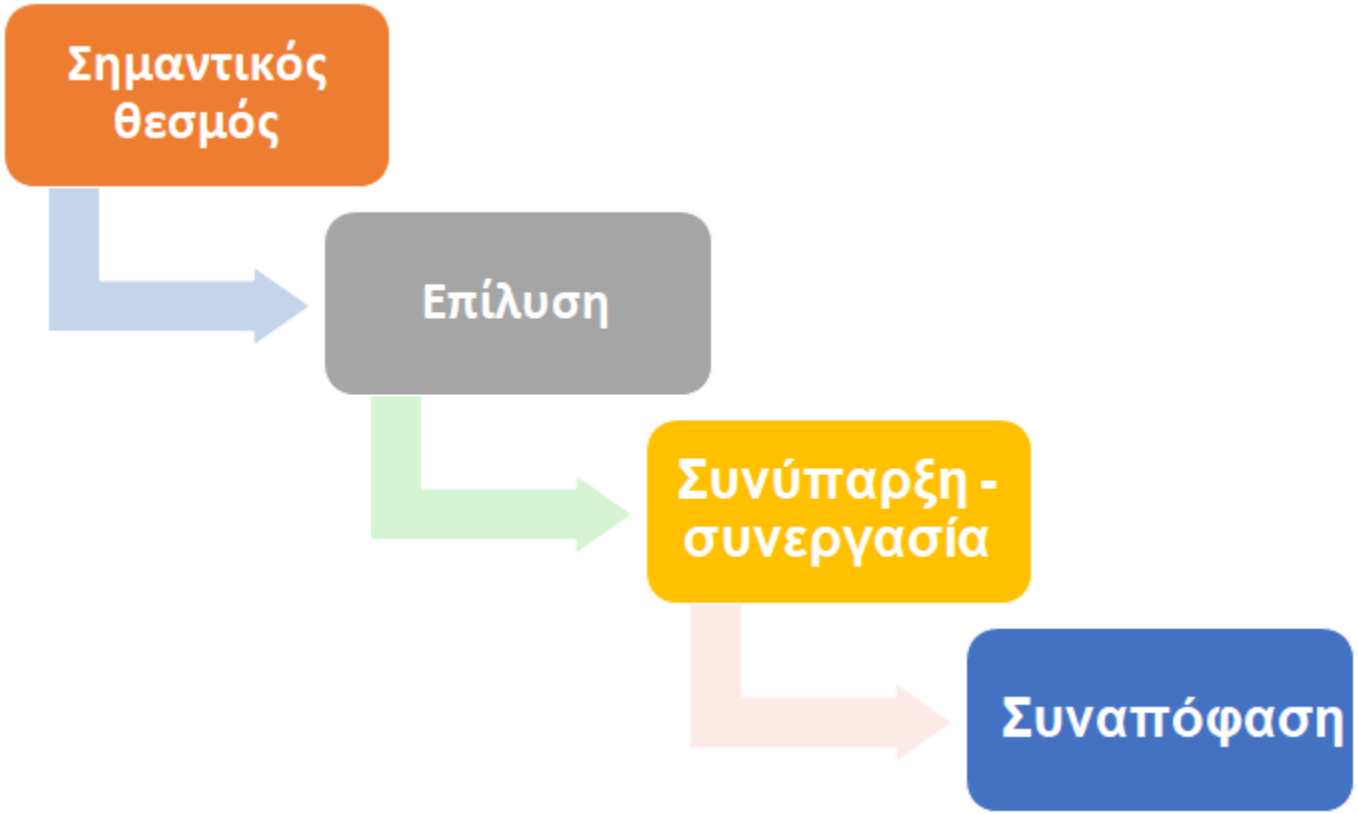

Τα 6 Στάδια της Μεθόδου ΙΙΙ

Οι τρεις φάσεις εφαρμογής της Σύμπραξης

Α΄ Φάση: Οργανώνοντας μια δημοκρατική σχολική τάξη	Β΄ Φάση: Περαιτέρω διερεύνηση της Δημοκρατίας	Γ΄ Φάση: Αναστοχασμός και διάχυση εμπειριών και πρακτικών
• Πραγματοποιούνται οι απαραίτητες συμφωνίες μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών για τη δημιουργία μιας δημοκρατικής σχολικής τάξης • Αρχίζει σταδιακά η εισαγωγή των τεσσάρων βασικών τεχνικών	• Συνεχίζοντας την εφαρμογή των τεσσάρων βασικών τεχνικών, εισάγονται τεχνικές, προγράμματα, σχέδια εργασίας κ.λπ. • Οι μαθητές εκπαιδεύονται και αποκτούν με βιωματικό τρόπο δεξιότητες ζωής (life skills) απαραίτητες στις δημοκρατικές διαδικασίες.	• Αναστοχασμός της διαδικασίας και τελική έκθεση για τα αποτελέσματα της δημοκρατικής εκπαίδευσης • Η έκθεση θα είναι προϊόν συνεργασίας όλων των συμμετεχόντων • Παρουσίαση στο ευρύ κοινό (εάν το επιθυμεί το σχολείο)

«Γιατί ο δάσκαλος είναι αυτός που κάνει όλες τις ερωτήσεις, αφού **εγώ είμαι αυτός που πρέπει να μάθει**;

Γιατί οι γονείς μου υποθέτουν ότι πρέπει να έχω απαντήσεις για όλες τις ερωτήσεις τους, όταν αυτοί **δεν μπορούν να απαντήσουν στις δικές μου**;

Γιατί οι πολιτικοί μαθαίνουν να μην απαντούν στις ερωτήσεις, ενώ **εγώ πρέπει να μάθω να απαντάω** σε αυτές;

Γιατί **τις ερωτήσεις πρέπει να τις απαντούμε γρήγορα στο σχολείο**, ενώ οι φιλόσοφοι χρειάζονται χρόνια για να τις απαντήσουν;

Γιατί **υπάρχουν τόσες πολλές «μικρές» ερωτήσεις** στο σχολείο, όταν η Μαρία Κιουρί πέρασε όλη τη ζωή της προσπαθώντας να απαντήσει μια «μεγάλη» ερώτηση;

Γιατί πρέπει να **βρίσκω απαντήσεις σε ερωτήσεις που έχουν ήδη απαντηθεί**, όταν έχω ερωτήσεις στις οποίες ακόμα δεν έχω βρει την απάντηση;

***Γιατί δεν μπορώ να έχω τον έλεγχο των ερωτήσεων*;»**

(McKenzie, 1991 από Μπιρμπίλη, 2008: 213)

Συμπεράσματα-αποτελέσματα

Όταν ο εκπαιδευτικός νιώθει και μπορεί να οργανώσει το μάθημα του με τέτοιο τρόπο που να ενισχύσει τη **δημοκρατική συμμετοχή** των μαθητών, τότε πολλά από τα ζητήματα που οδηγούν στην εξουθένωση εξαλείφονται.

α) Ο εκπαιδευτικός δεν είναι πλέον ο δημιουργός του μαθήματος αλλά ένας ακόμα παράγοντας.
β) Η γνωστική εργασία παράγεται πρωτίστως από τους μαθητές οι οποίο τοποθετούνται στο κέντρο της διδακτικής πράξης.
γ) Η ειλικρίνεια, η αυθεντικότητα και το μοίρασμα στον κύκλο προστατεύει από το αίσθημα ανικανοποίητου

➡ δυνατότητα αναπροσαρμογής και αναστοχασμού.
δ) Η τάξη είναι πλέον μία κοινότητα.
ε) Περισσότερη **ελευθερία** στην τάξη οδηγεί σε ένα πιο **ευχάριστο μάθημα**, με **νόημα**.

Η δημιουργία μιας δημοκρατικής τάξης διευκολύνει τη διαχείρισή της και δίνει εξίσου ικανοποιητικά μαθησιακά αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία και Σύνδεσμοι

Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. Journal of Social Issues.

Καλαμαρά Ελένη (2019). “Μελέτη σχέσεων μεταξύ χαρακτηριστικών της εργασίας, επαγγελματικής εξουθένωσης, ικανοποίησης από το επάγγελμα και στάσεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης” . Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

https://eudec.org/

https://www.eudec.gr/

https://sympraxisxoleiwn.home.blog/

http://www.iep.edu.gr/el/thematiki-evdomada-2018-2019/foreis-them-evd/foreis-dimokratikis-synyparksis/eudec-greece-sympraksi-sxoleion-gia-ti-dimokratia-stin-ekpaidefsi

ΣΥΝΕΔΡΙΟ 4ου ΠΕΚΕΣ

Όψεις του σύγχρονου σχολείου - Διαχείριση της σχολικής τάξης

Συνεδρία Σ1.1

Δημοκρατία και Δικαιώματα του παιδιού στο σχολείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ